



Rekenkamer  
commissie

LEIDEN & LEIDERDORP

# Zorgen over zorg

Quicksan naar de stand van zaken binnen het Sociaal Domein in Leiden



# Zorgen over zorg

Quickscan naar de stand van zaken binnen het  
Sociaal Domein in Leiden

## Rekenkamerbrief

### Inleiding

'Waar moeten we op letten binnen het complexe sociaal domein?' Een voor de hand liggende vraag van meerdere fracties in de gemeenteraden van Leiden en Leiderdorp, vijf jaar na de decentralisatie van dit domein. Dit domein bestaat uit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), Werk en Inkomen (WenI) en Jeugdhulp. De verantwoordelijkheid van de uitvoering ligt op gemeenteniveau, maar de totstandkoming van het beleid vindt soms ook plaats op regionaal niveau en de kaders worden vaak landelijk vastgesteld. Verder zijn er raakvlakken met andere domeinen binnen de gemeente, zoals Wonen. Dit alles maakt het sociaal domein groot en complex.

De Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp (hierna: RKC) heeft de vraag van de fracties opgepakt en opdracht gegeven tot het uitvoeren van twee afzonderlijke quickscans van het sociaal domein in Leiden en Leiderdorp.<sup>1</sup> De Quickscans zijn onder begeleiding van de RKC uitgevoerd door het onderzoeksbureau Hiemstra & De Vries.

In deze brief richt de RKC zich specifiek op de Quickscan voor de gemeente Leiden. De RKC verwijst naar de inhoud van de Quickscan, met de kanttekening dat deze een overzicht van de stand van zaken binnen het sociaal domein geeft, niet minder, maar ook niet meer.<sup>2</sup> Een tweede kanttekening: de looptijd en de uiteindelijke oplevering van het rapport hebben meer tijd gekost dan verwacht. Het gevolg is dat niet alle in het rapport voorkomende cijfers de meest recente zijn. De RKC heeft echter besloten de toegepaste cijfers aan te houden, zodat de daarmee gebruikte vergelijkingen gehandhaafd konden worden. Wel heeft de RKC nagegaan of de essentie van de argumenten in stand kon blijven en dat blijkt het geval. In deze brief reikt de RKC de meest opvallende observaties en conclusies aan.

De kernboodschap die uit het rapport spreekt, luidt als volgt:

*Veel van de oorzaken van problemen en effecten van beleid binnen het sociaal domein zijn onbekend, terwijl dit domein zich in financieel zwaar weer bevindt en er zowel lokaal als landelijk veel beweging is.*

### Enkele opvallende observaties en bevindingen voor de gemeente Leiden

---

<sup>1</sup> Voor de gemeente Leiderdorp is een afzonderlijke quickscan opgesteld.

<sup>2</sup> Voor de onderbouwing met cijfers en verklaringen van de conclusies en analyses verwijst de Rekenkamercommissie naar het rapport van Hiemstra & De Vries, dat mede gebaseerd is op bestaande stukken van de gemeente.

**Financiën:** Leiden kent financiële tekorten in het sociaal domein: de inkomsten blijven achter en de uitgaven nemen toe.

*Inkomsten:* de uitkering uit het gemeentefonds was het afgelopen jaar fors minder dan verwacht. Ook de eigen raming bleek na correctie aanzienlijk lager uit te vallen dan eerder begroot.

Bovendien leidt de invloed van de doordecentralisatie van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang tot minder inkomsten.

*Uitgaven:* vooral binnen Jeugd zijn de uitgaven een bron van zorg. Daarnaast zal het nieuwe financiële model voor huishoudelijke hulp de WMO-uitgaven naar verwachting doen stijgen.

**Jeugdhulp:** Het jeugdossier is het meest kwetsbare dossier binnen het sociaal domein. Het gebruik van jeugdhulp is in Leiden relatief hoog. Opvallend is dat het aantal huishoudens dat gebruik maakt van jeugdhulp verhoudingsgewijs laag is (namelijk 3% in Leiden tegenover 4,1% in vergelijkbare gemeenten). Dit is mogelijk te verklaren door de bevolkingssamenstelling: Leiden kent veel eenpersoonshuishoudens (grotendeels studenten). Het is bekend waar het hoge jeugdhulpgebruik plaatsvindt, namelijk in de categorie 'hulp zonder verblijf'. De reden is echter niet bekend. In algemene zin zijn meerdere verklaringen genoemd, de gemeente geeft aan dat vervolgonderzoek nodig is.

**WMO:** Het aantal huishoudens waaraan WMO-hulp wordt geboden is relatief laag ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. De verklaring hiervoor ontbreekt in het onderzoeksrapport. Het is echter denkbaar dat ook hier meespeelt dat Leiden veel eenpersoonshuishoudens kent (studenten). Deze groep doet doorgaans nauwelijks/geen beroep op WMO-voorzieningen.

In relatie tot de WMO-voorzieningen zijn ook de ontwikkelingen binnen het domein Wonen relevant. Het feit dat mensen vaak geen passende woning kunnen vinden, heeft implicaties voor de gevraagde zorg en ondersteuning. Het voorzien in passende woonruimte voor kwetsbare groepen is van wezenlijk belang voor de problematiek in het Sociaal Domein.

**Wen:** Recent is het nieuwe minimabeleid van kracht geworden. Leiden gaat hierin voortvarend te werk. Een neveneffect is dat omliggende gemeenten hinder van een niet op elkaar afgestemd tempo ondervinden bij het opstellen van hun eigen beleid.<sup>3</sup> Dit soort verschillen in tempo kunnen een goede samenwerking hinderen.

## Conclusies en slotopmerkingen

De doorontwikkeling van het sociaal domein is in volle gang, resulterend in veel nieuw beleid. De Quickscan noemt een aantal belangrijke beleidsstukken. Leiden beoogt versnippering tegen te gaan,

---

<sup>3</sup> Zo was de gemeente Leiderdorp verrast door de snelheid waarmee Leiden het nieuwe minimabeleid heeft vastgesteld, zie de Quickscan Sociaal Domein voor Leiderdorp (RKC 2020).

de integraliteit tussen de beleidsstukken te bevorderen en de aandacht voor preventie te vergroten. Dit is positief. Wel is het zorgelijk dat het sociaal domein zich in een ongunstige financiële situatie bevindt. Bovendien zijn de consequenties en effecten van het nieuw ingezette/in te zetten beleid nog onvoldoende zichtbaar.

De inzichten en de geschetste knelpunten uit de Quickscan kunnen helpen bij de vertaling van de visie in (SMART geformuleerde) doelstellingen.<sup>4</sup> Daarbij dient de leidende vraag te zijn: *“Hoe goed sluit de uitvoering aan op de behoeften en de vraag van de inwoners van Leiden?”*.

Om goed zicht te houden op de effectiviteit van het beleid dient er derhalve zowel kwantitatief als kwalitatief gemonitord te worden.

Het is met name van belang het dossier Jeugd, als meest kwetsbare dossier binnen het sociaal domein, op de voet te volgen. *De vraag voor de raad blijft of Leiden goede Jeugdzorg biedt, of er op gestuurd kan worden en welke verbeteringen er nodig en mogelijk zijn.*

In de Onderzoeksagenda 2020-2021 van de RKC is nader onderzoek naar het dossier Jeugd opgenomen.<sup>5</sup>

De problematiek binnen het sociaal domein geldt niet alleen voor Leiden. Zowel in de regio als landelijk wordt het belang van verbetering onderkend. Graag brengen wij de website [www.toezichtsociaaldomein.nl](http://www.toezichtsociaaldomein.nl) onder de aandacht, waar vanuit het Rijk kennis gedeeld wordt ten behoeve van het werk van de gemeenten.

“Waar moeten we op letten in het Sociaal Domein?” was de vraag die ons aanzette tot het onderzoek. De Quickscan en deze brief reiken de raad een handvat aan om te bepalen waar de aandacht naar uit zou moeten gaan en op welke onderdelen van het sociaal domein nadere inzichten gewenst zijn. Nader onderzoek kan daar een middel voor zijn. Deze brief kent dan ook geen concrete aanbevelingen en de RKC vraagt geen besluit van de raad, maar verzoekt de raad om een gesprek.

---

<sup>4</sup> Het is duidelijk dat de nieuwe beleidsstukken een verklaring vormen voor het feit dat de Quickscan in mindere mate specifiek inhoudelijke beleidsvragen heeft opgeleverd. De knelpunten worden immers al in de beleidsstukken genoemd.

<sup>5</sup> zie [https://gemeenteraad.leiden.nl/fileadmin/files/Rekenkamer/Jaarverslagen\\_en\\_-\\_plannen/Jaarverslag\\_2019\\_Onderzoeksagenda\\_2020-2021.pdf](https://gemeenteraad.leiden.nl/fileadmin/files/Rekenkamer/Jaarverslagen_en_-_plannen/Jaarverslag_2019_Onderzoeksagenda_2020-2021.pdf)